

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum intellectus agens sit unius omnium hominum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

vnde non oportet, qd de intellectu hominis, aut in tione speciei sit, qd intelligatur a me, vel ab illo.

Ad XIII. dicendum, qd consensus in prima principia non caufatur ex veritate intellectus possibilis: sed ex similitudine nature ex qua omnes in idem inclinamur. sicut omnes oves consentunt in hoc, qd existimant lupum inimicum: nullus tamen diceret in eis vnam tantum animam esse.

Ad XV. dicendum, qd esse individuale, non repugnat ei, quod est esse intellectum in actu, quia substantia separata sunt intellecta in actu, cum tamen sint individua, alioquin non haberent actiones, quæ sunt singularium, sed habere esse materiale, repugnat ei, quod est esse intellectum in actu. & ideo fortis individuales, quæ indiuiduantur per materiam, non sunt intellecta in actu: sed in potentia tantum. Anima autem intellectiva non sic indiuiduatur per materiam, vt fiat forma materialis, præcipue secundum intellectum, secundum quem transcendit materiam corporalis proportionem: sed eo modo indiuiduatur secundum materiam corporalem, vt dicitur.

In corp. art. Cum est, in quantum, scilicet habet habitudinem, vt sit forma huius corporis, vnde per hoc non tollitur, quin intellectus possibilis hominis huius sit intellectum in actu: & similiter ea quæ recipiuntur in ipso. Et per hoc patet solutio ad duo sequentia.

ARTICVLVS X.

Vtrum intellectus agens sit vnus omnium hominum.

DECIMO quaeritur, Vtrum intellectus agens sit vnus omnium hominum. & videtur qd sic. Illuminare enim homines est proprium Dei secundum illud Ioan. 1. Erat lux vera quæ illuminat &c. Sed hoc pertinet ad intellectum agentem, vt patet in 3. de Anima, ergo intellectus agens est vnus tantum.

¶ 2 Præ. Nihil quod est a corpore separatum multiplicatur secundum multiplicationem corporum: sed intellectus agens est a corpore separatus, vt dicitur 3. de anima. ergo intellectus agens non multiplicatur secundum multiplicationem corporum, & per consequens secundum multiplicationem hominum.

¶ 3 Præ. Nihil est in anima nostra, quæ semper intelligat: sed hoc conuenit intellectui agenti. Dicitur enim in 3. de anima, qd non aliquando quid intelligit, aliquando autem non. ergo intellectus agens non est aliquid animæ: & ita non multiplicatur secundum multiplicationem animarum, & hominum.

¶ 4 Præ. Nihil reducit se de potentia in actu: sed intellectus possibilis reducit in actu per intellectum agentem, vt patet 3. de anima. ergo intellectus agens non radicatur in essentia animæ, in qua radicatur intellectus possibilis, & sic idem quod prius.

¶ 5 Præ. Omnis multiplicatio consequitur aliquam distinctionem: sed intellectus agens non potest distingui per materiam, cum sit separatus, neque per formam, quia sic differret specie. ergo intellectus agens non multiplicatur in hominibus.

¶ 6 Præ. Illud quod est causa separationis, est maxime separatum: sed intellectus agens est causa separationis, abstrahit enim species a materia. ergo est separatus: & ita non multiplicatur secundum multiplicationem hominum.

¶ 7 Præ. Nulla virtus, quæ tanto magis potest operari quanto magis operatur, habet terminum suæ operationis: sed intellectus agens est huiusmodi, quia cum intelligimus aliquid magnum intelligibile, non minus

possumus intelligere sed magis, vt dicitur 3. de anima. intellectus agens non habet aliquem terminum operationis. Est autem creatum hæc terminum operationis, cum sit finita virtus, ergo intellectus agens non est aliquid creati, & sic est vnus tantum.

¶ 8 Præ. August. dicit lib. 83. Quæstionum. Quod corporeos sensus attingit, sine vlla intentione temporis commutatur. Apprehendi autem potest, quod sine vlla intermissione mutatur, expectanda ergo sinceritas veritatis a sensibus corporis. Et postmodum subdit, Nihil est possibile quod non habeat simile falso, vt inter nos non potest.

¶ 9 Præ. Aug. dicit in 14. de Trin. qd in multis rebus repræhendunt, recteque laudant in hominibus. Quibus ea tandem regulis iudicant, quibus vident quemadmodum quisque vniuersi nec ipsi eodem modo viuunt? Vbi eas vident enim in sua natura cum eorum mentes conduntur mutabiles, has vero regulas immutabiles tribuunt suæ mentis, cum illæ regulæ sint iustitiae, &c.

¶ 10 Præ. Aug. dicit in lib. de vera religione. aliquid creatum, & sic idem quod prius.

¶ 11 Præ. Philof. dicit in 3. de anima, qd intellectus agens se habet ad possibilem, sicut ars ad materiam: sed in genere artificii ars & materia in eodem numero, vt dicitur in 2. phisic. ergo intellectus agens est aliquid in essentia animæ, in qua est materia, & sic non multiplicatur secundum multiplicationem animarum & hominum.

¶ 12 Præ. Aug. dicit 2. de libe. arbit. quod veritas numeri omnibus rationibus est vna. ergo oportet se aliquid vnum secundum quod prædictum est.

¶ 13 Præ. In eodem lib. dicitur, Si sumamus rationes vniuersales a rebus abstrahimus, intellectus agens est vnus in omnibus.

¶ 14 Præ. In eodem lib. dicitur, Si sumamus rationes vniuersales a rebus abstrahimus, intellectus agens est vnus in omnibus.

¶ 15 Præ. In eodem lib. dicitur, Si sumamus rationes vniuersales a rebus abstrahimus, intellectus agens est vnus in omnibus.

¶ 16 Præ. In eodem lib. dicitur, Si sumamus rationes vniuersales a rebus abstrahimus, intellectus agens est vnus in omnibus.

¶ 17 Præ. In eodem lib. dicitur, Si sumamus rationes vniuersales a rebus abstrahimus, intellectus agens est vnus in omnibus.

¶ 18 Præ. In eodem lib. dicitur, Si sumamus rationes vniuersales a rebus abstrahimus, intellectus agens est vnus in omnibus.

¶ 19 Præ. In eodem lib. dicitur, Si sumamus rationes vniuersales a rebus abstrahimus, intellectus agens est vnus in omnibus.

3. p. q. 79. art. 5.

Lib. 3. c. 18. tom. 2.

Lib. 3. c. 19. & 20. tom. 2.

Lib. 3. c. 20. tom. 2.

Lib. 1. c. 17. & 18. to. 2.

sed summum bonum cernitur, & tenetur a nobis p
intellectum, & praecipue per agentem. ergo intelle-
ctus agens est vnus in omnibus.

¶ 14. Præt. Idem natum est facere idem: sed vniuer-
sale est unum in omnibus. Cum ergo intellectus a-
gentis sit facere vniuersale, videtur quod etiam in-
tellectus agens sit vnus in omnibus.

¶ 15. Præt. Si intellectus agens est aliquid animæ, o-
portet, qd vel sit creatus vestitus seu opulentus spe-
ciebus, & sic illas species ponit etiam in intellectum
possibilem, & nō indigebit abstrahere species intel-
ligibiles a phantasmatis: aut creatus est nudus,
& carens speciebus, & sic non erit efficax ad abstra-
hendum species, a phantasmatis, quia non cogno-
scit illam quam querit, postquam eam abstraxerit,
q prius aliquā rationem habuit. Sicut ille qui qua-
rit seruum fugitiuum, non cognoscit eum cū inue-
nerit, nisi prius aliquam eius notitiam habuerit. Nō
est ergo aliquid animæ intellectus agens: & sic non
multiplicatur secundum animas, & homines.

¶ 16. Præt. Posita causa sufficiens, superfluum est a-
liam causam ponere ad eundem effectū: sed est a-
liqua cā extrinseca sufficiens ad illuminationē ho-
minum. s. Deus. ergo non oportet ponere intelle-
ctum agentem, cuius officium est illuminare. Non
est ergo aliquid in anima hominis: & sic non multi-
plicatur secundum animas & homines.

¶ 17. Præt. Si intellectus agēs ponitur aliquid animæ
hois, oportet qd aliquid homini conferat, quia nihil
est otiosum & frustra in rebus a Deo creatis: sed in-
tellectus agens non confert homini ad cognoscen-
dum, quantum ad hoc qd illuminat intellectū possi-
bilem, qd intellectus possibilis cum fuerit factus in
actu p speciem intelligibilem, per se sufficit ad ope-
randum, sicut & quodlibet aliud habens formam.
Similiter non confert quantum ad hoc, qd illustret
phantasmata abstrahēs species intelligibiles ab eis,
quia sicut species quæ est recepta in sensu, imprimit
sui similitudinē in imaginatione: ita vī qd forma quæ
est in imaginatione cum sit spiritalior, ac per hoc
virtuosior, possit imprimere suam similitudinē in
viteriorem potentiam, s. in intellectum possibilem.
Non ergo intellectus agens est aliquid animæ, & sic
non multiplicatur in hominibus.

SED CONTRA est, qd Philos. dicit 3. de Anima, qd
intellectus agens est aliquid animæ. ergo multipli-
catur secundum multiplicationem animarum.

¶ 2. Præt. Aug. dicit 4. de Trin. qd Philosophi ceteris
meliores, non sunt in illis summis æternisq; ratio-
nibus intellectu contemplati, quæ ab historia veri-
tatis differunt: & ita vī quod in aliqua luce eis con-
naturali sunt ea contemplati. lux autem in qua con-
templamur veritatem, est intellectus agēs. ergo in-
tellectus agens est aliquid animæ, & sic idem quod
prius.

¶ 3. Præt. Aug. dicit 12. de Tri. Credēdū est lucis in-
tellectualis ita cōditam esse naturā, vt substantia ista
sic videat in quadā luce sui generis incorporea, quæ
admodū oculus carnis videt, quæ in hac corporea
luce circumadiacent. Lux autem ista qua mens no-
stra intelligit, est intellectus agens. ergo intellectus
agens est aliquid de genere animæ, & ita multiplica-
tur per multiplicationē animarum, & hominum.

RESPON. Dicēdū, qd sicut prius dictū fuit, necesse
est ponere intellectum agentem Aristoteli, qd non
poneretur naturas rerum sensibiliū per se subsistere,
abiq; materia vt sint intelligibilia actu. & iō oportet

A tuit esse aliquam virtutem, quæ faceret eas intelli-
biles actu abstrahendo a materia individuali. & hæc
virtus uocatur intellectus agēs. Quam quidam po-
suerunt quendam substantiam separatam, non mul-
tiplicatam secundum multitudinem hominum:
quidam vero posuerunt ipsū esse quendam virtu-
tem animæ, & multiplicari in multis hominibus,
quod quidem vtrumque aequaliter est uerū. Opor-
tet enim quod supra animam humanam sit aliquis
intellectus, a quo dependeat suum intelligere, quod
quidem extrinsece potest esse manifestum. Primo
quidem, quia omne, quod conuenit alicui per par-
ticipationem, prius est in aliquo substantialiter: sicut
si ferrum est ignitū, oportet esse in rebus aliquid,
quod sit ignis secundum suā substantiam & naturā.

B anima autem humana est intellectiua per participa-
tionem. non enim fm quamlibet sui partem intelli-
git: sed secundum supremam tantum. oportet igitur
esse aliquid superius anima, quod sit intellectus
secundum totam suam naturam, a quo intellectiua
litas animæ deriuetur, & a quo eius intelligere de-
pendeat. Secundo, quia necesse est qd ante omne
mobile inueniatur aliquid immobile secundum mo-
tum illum, sicut supra alterabilia est aliquid non al-
terabile, ut corpus cæleste. omnis enim motus cau-
satur ab aliquo immobili. Ipsam autem intelligere
animæ humanæ est per modum motus. intelligit. n.
anima discurrendo de effectibus in causas, & de cau-
sis in effectus, & de similibus in similia, & de opposi-
tis in opposita. Oportet ergo esse supra animā ali-
quem intellectum cuius intelligere sit fixū, & quie-
rum absque hmōi discursu. Terrio, quia necesse est
q licet in vno & eodē potentia sit prior qd actus, tñ
simpliciter actus præcedat potentiam in altero. &
similiter ante omne imperfectū, necesse est esse ali-
quid perfectum. Anima autē humana inuenitur in
principio in potentia ad intelligibilia, & inuenitur
imperfecta in intelligendo: quia numquam conse-
quetur in hac uita omnem intelligibilium ueritatē.

Oportet ergo supra animā esse aliquem intellectu
semper in actu existentē, & totaliter perfectū intel-
ligentia ueritatis. Non autem potest dici, qd iste intelle-
ctus superior faciat intelligibilia actu in nobis im-
mediate, absq; aliqua uirtute, quā ab eo aīa nostra
participet. hoc enim communiter inuenitur etiā in
rebus corporalibus, qd in rebus inferioribus inue-
niuntur uirtutes particulares actiue ad determina-
tos effectus, pter uirtutes ueritales agentes. sicut
animalia perfecta nō generantur ex sola uniuersali
uirtute solis: sed ex uirtute particulari, qd est in semi-
ne, licet quædā animalia imperfecta generentur abs-
que semine ex uirtute solis: quāuis etiam in horū
generatione nō desit actio particularis uirtutis alte-
rantis, & disponētis materiam. Aīa autem humana
est perfectissimū eorum, qd sunt in rebus inferiori-
bus. unde oportet, qd præter uirtutem uniuersalem
intellectus superioris participetur in ipsa aliqua uir-
tute quasi particularis ad hunc effectū determinatū,

D vt. s. hāt intelligibilia actu. Et qd hoc uerum sit, expe-
rimento apparet. vnus enim homo particularis, ut
Sortes uel Plato facit cū uult intelligibilia in actu,
abstrahendo. s. uniuersale a particularibus, dum se-
cernit id, quod est cōmune omnibus indiuiduis ho-
minū, ab his qd sunt propria singulis. Sic ergo actio
intellectus agētis, quæ est abstrahere vniuersale, est
actio huius hominis, sicut & cōsiderare uel iudica-
re de natura cōmuni, qd est actio intellectus possi-
bilis.

E

bilis. Omne autem agens quamcumque actionem, habet formaliter in seipso virtutem, quæ est talis actionis principium. Vnde sicut necessarium est, quod intellectus possibilis sit aliquid formaliter inherens homini, ut prius ostendimus: ita necessarium est quod intellectus agens sit aliquid formaliter inherens homini. Nec ad hoc sufficit continuatio per phantasmata, ut Averrois fingit, sicut etiam supra de intellectu possibili ostensum est. & hoc manifeste videtur Aristotelem sensisse cum dicit, quod necesse est in anima esse has differetias. scilicet intellectum possibilem & agentem. & iterum dicit, quod intellectus agens est sicut lumen, quod est lux participata. Plato vero, ut Themistius dicit in Commetero de Anima, ad intellectum separatum attendens, & non ad virtutem animæ participatam, comparavit ipsum soli. Quis autem sit iste intellectus separatus, a quo intelligere animæ humanæ dependet, considerandum est. Quidam enim dixerunt hunc intellectum esse infimum substantiarum separatarum, quæ suo lumine continuantur cum animabus nostris: sed hoc multipliciter repugnat veritati fidei. Primo quidem, quia cum istud lumen intellectuale ad naturam animæ pertineat, ab illo solo est a quo animæ natura creatur. Solus autem Deus est creator animæ, non autem aliqua substantia separata, quam angelum dicimus. vnde significanter dicitur Genes. 1. quod ipse Deus in faciem hominis spiravit spiraculum vitæ. vnde relinquitur, quod lumen intellectus agentis non causatur in anima ab aliqua alia substantia separata: sed immediate a Deo. Secundo, quia vltima perfectio vniuscuiusque agentis est quod possit pertingere ad suum principium. Vltima autem perfectio siue beatitudo hominis est secundum intellectualem operationem, ut etiam Philosophus dicit 4. Ethic. si ergo principium & causa intellectualitatis hominum esset aliqua alia substantia separata, oporteret quod vltima hominis beatitudo esset constituta in illa substantia creata: & hoc manifeste ponunt ponentes hanc positionem. ponunt enim quod vltima hominis felicitas est continuari intellectui agentis. Fides autem recta ponit vltimam beatitudinem hominis esse in solo Deo, secundum illud Ioh. 17. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum: & in huiusmodi beatitudinis participatione homines esse angelis æquales, ut habetur Luca 10. Tertio, quia si homo participaret lumen intelligibile ab angelo, sequeretur quod homo secundum mentem non esset ad imaginem ipsius Dei: sed ad imaginem angelorum, contra id, quod dicitur Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, id est ad communem trinitatis imaginem, non ad imaginem angelorum. vnde dicimus, quod lumen intellectus agentis, de quo Aristoteles loquitur, est nobis immediate impressum a Deo, & secundum quod discernimus verum a falso, & bonum a malo. & de hoc dicitur in Psalm. 4. Multi dicunt, quis ostendet nobis bona: Signatum est super nos lumen vultus tui domine. pro quod nobis bona ostenduntur. Sic igitur id, quod facit in nobis intelligibilia actu per modum luminis participati, est aliquid animæ, & multiplicatur secundum multitudinem animarum & hominum. Illud vero, quod facit intelligibilia per modum solis illuminantis, est vnum separatum, quod est Deus. Vnde Augustinus dicit in 1. Soliloquiorum, Promittit ratio se demonstratura Deum meæ mentis, ut oculis sol demonstratur. Nam mentis quasi oculi sunt sensus animæ. Disciplinarum autem quæque cer-

issima talia sunt qualia illa, quæ Sole illustrantur, videri possunt. Deus autem est ipse qui illustrat, aut potest hoc vnum separatum nostræ cognitionis principium intelligi, per intellectum agentem, ut Philosophus loquitur, ut Themistius dicit quod non est in natura animæ, sed intellectus agens a seipso nominatur lumen receptum in anima a Deo. & sic relinquitur simpliciter dicitur intellectus agens non est vnum in omnibus. AD PRIMUM ergo dicendum, quod proprium est illuminare homines, imprimendo eis lumen rationale intellectus agentis, & super hoc lumen præstare gloriam: sed intellectus agens illustrat phantasmas, sicut lumen a Deo impressum. AD SECUNDUM dicendum, quod intellectus agens ab Aristotele separatus, non quali substantia habens esse extra corpus: sed quia non est in aliquo partem corporis, ita quod eius operatio sit in aliquo organum corporale, sicut & de intellectu possibili dictum est. AD TERTIUM dicendum, quod istud verbum Aristoteles de intellectu agente: sed de intellectu Primo enim locutus est de intellectu possibilem, scilicet de intellectu agente, & tandem in intellectu in actu, ubi dicit. Idem est autem actus scientia rei. & distinguit intellectum in intellectu in potentia tripliciter. Primo quod intellectus in potentia non est intellectus in potentia: sed intellectus in actu siue scientia in intellectu, vel scientia in actu. Ita & circa sensum quod sensus in potentia, & sensibile in potentia. Secundo, comparat intellectum in actu in intellectu in potentia, quia intellectus in potentia est in vno & eodem, quam intellectus in actu. Prius enim tempore aliquis est intellectus in actu quam in actu: sed naturaliter est prius in potentia, & simpliciter loquendo etiam oportet ponere aliquem intellectum in actu in intellectu in potentia, qui reducitur in actu in intellectu in actu. & hoc est quod subditur secundum potentiam tempore prior in vno, et neque simpliciter neque in tempore. & ista dicitur vult inter potentiam & actum, et in 9. Metaphisicis alijs locis. Tertio ostendit differenciam actum ad hoc, quod intellectus in potentia siue potest intelligens: sed hoc non potest dici de intellectu in actu. Sicut & potentia vniuersa, quæ quandoque non videt: sed visus in actu est in tempore actu. & hoc est, quod dicitur. Sed non aliter intelligit, aliquando autem non. & post hoc dicit. Separatum autem hoc solum quod vere esse potest intelligi nec de intellectu agente nec de intellectu possibili, cum utrumque supra dictum est: sed oportet quod intelligatur de omni intellectu in actu, id est de intellectu in actu, unde & subdit. & hoc solum tempore & perpetuum est. quod si exponatur de intellectu agente, sequetur quod intellectus possibilis in actu, ut Alexander intellexit, sed hoc est contra ea quæ Aristoteles superius dixerat de intellectu in actu. hæc autem verba Aristotelis hanc rem necessarium fuit: ne esset aliquid occultum adinuicem comparata sic se habere quod utrumque ut potentia, & ut actus respectu actus in actu, sicut ignis est potentia frigidus & actus

In art. p. 20.

3. de anima c. 5. & 26. art. p. 20. Li. 3. de anima rex. 17. & 18. c. 2. Plato li. 31. in dialog. 6. de iust. non procul a. 5.

D. 17.

Li. 10. c. 7. & 6. som. 5.

Lib. 1. c. 5. in fine & 6. in princ. 10. 1.

aqua vero e conuerso, & pp hoc agentia naturalia simul patiuntur & agunt. Si ergo comparetur pars intellectiua ad phantasmata, quantum ad aliquid se habebit in potentia, & quantum ad aliquid in actu respectu eorum. Phantasma actu quidem est, quia habet similitudinem determinatam naturam: sed illa similitudo determinata speciei est in phantasmate in potentia abstrahibilis a materialibus conditionibus. in parte vero intellectiua est conuerso. Nam non hnt actu similitudines distinctarum rerum: sed tamen actu habet lumen immateriale habens virtutem abstrahendi, quae sunt abstrahibilia in potentia. & sic nihil prohibet in eadem essentia aia inueniri intellectum possibilem, qui est in potentia respectu specierum quae abstrahuntur a phantasmatibus, & intellectum agens qui abstrahit speciem a phantasmatibus, & est simile si esset aliquid vnum & idem corpus, quod esset diaphanum existens in potentia ad omnes colores, & cum hoc haberet in eam, qua posset illuminare colores: sicut aliquo modo apparet in oculo cati.

AD QUINTVM dicendum, quod lumen intellectus agentis multiplicatur immediate per multiplicationem animarum, quae participant ipsum lumen intellectus agentis. Anima autem multiplicatur secundum corpora, sicut supra dictum est.

AD SEXTVM dicendum, quod hoc ipsum quod lumen intellectus agentis, non est actus alicuius organi corporis, per quod operetur, sufficit ad hoc quod possit separare species intelligibiles a phantasmatibus, cum separatio specierum intelligibilium quae recipiuntur in intellectu possibili, non sit maior, quam separatio intellectus agentis.

AD SEPTIMVM dicendum, quod ratio illa magis concluderet de intellectu possibili quam de intellectu agente. hoc enim Philosopho inducit de intellectu possibili, quod cum intellexerit maximum intelligibile, non minus intelliget minimum. De quocumque tamen intelligatur, non sequitur ex hoc quod virtus intellectus, quo intelligimus, sit infinita simpliciter, sed quod sit infinita respectu alicuius generis. Nihil enim prohibet aliquam virtutem, quae in se finita est, non habere terminum in aliquo genere determinato: sed tamen habet terminum in quantum ad superius genus se extendere non potest, sicut visus non hnt terminum in genere coloris, quia si in infinitum multiplicarentur, omnes possent a visu cognosci: non tamen potest cognoscere ea quae sunt superioris generis, sicut uniuersalia. Similiter intellectus noster non habet terminum respectu intelligibilium sibi connaturalium, quae a sensibilibus abstrahunt: sed tamen terminum habet, quia circa superiora intelligibilia quae sunt substantiae separatae deficit, habet enim se ad manifestissima rerum, sicut oculus nocturne ad lucem solis, ut dicitur in 2. Metaph.

AD OCTAVVM dicendum, quod ratio illa non est ad propositum. Iudicare enim aliquo de veritate dicimus dupliciter, uno modo, sicut medio: sicut iudicamus de conclusionibus per principia, & de regulatis per regulam: & sic videntur rationes Augusti procedere. Non enim illud quod est mutabile, uel quod hnt similitudinem illius, potest esse infallibilis regula veritatis. Alio modo dicimus aliquo iudicare de veritate aliqua, sicut virtute iudicatiua. & hoc modo per intellectum agens iudicamus de veritate. Sed tamen ut profundius intentione Augustini scrutemur, & quomodo se habeat veritas circa hoc, sciendum est quod quidam antiqui philosophi non ponentes aliam uiam cognosciti

uam praeter sensum, neque aliqua entia praeter sensibilia dixerunt quod nulla certitudo de veritate a nobis haberi potest. & hoc propter duo. Primo quidem, quia ponebantur sensibilia semper esse in fluxu, & nihil in rebus esse stabile. Secundo, quia inueniuntur circa idem aliquid diuersimode iudicantes, sicut aliter vigilans & aliter dormiens, & aliter infirmus, aliter sanus. Nec potest accipi aliquid, quo discernatur quod horum uerius existimet, cum quilibet aliquam similitudinem ueritatis habeat. & haec sunt duae rationes quas Augustinus tangit propter quas antiqui dixerunt ueritatem non posse cognosci a nobis. unde & Socrates de spe rans de veritate rerum capeffenda, totum se ad morealem Philosophiam contulit. Plato uero eius discipulus consentiens antiquis philosopho, quod sensibilia semper sunt in motu & in fluxu, & quod sensus circa sensibilia non habet certum iudicium de rebus, ad certitudinem scientiae stabiliendam, posuit quidem ex una parte species rerum separatas a sensibilibus & immobiles, de quibus dixit esse scientias. Ex alia parte posuit in homine virtutem cognoscitiua supra sensum. scilicet mentem uel intellectum illustratum a quodam superiori sole intelligibili, sicut illustratur uisus a sole uisibili. Augustinus autem Platonem secutus quantum fides Catholica patiebatur, non posuit species rerum per se subsistentes: sed loco earum posuit rationes rerum in mente diuina, & quod per eas secundum intellectum illustratum a luce diuina de omnibus iudicamus, non quidem sic quod ipsas rationes uideamus, hoc enim esset impossibile nisi Dei essentiam uideremus: sed secundum quod illae supremae rationes imprimunt in mentes nostras. Sic enim Plato posuit scientias de speciebus separatis esse, non quod ipsae uiderentur: sed secundum quod eas mens nostra participat, de rebus scientiam habet. Unde & in quadam glossa super illud. Diminuta sunt ueritates a filiis hominum, dicitur quod sicut ab una facie resplendent multae similitudines in speculis, ita ex una prima ueritate resplendent multae ueritates in mentibus nostris. Aristoteles autem per aliam uiam processit. Primo enim multipliciter ostendit in sensibilibus esse aliquid stabile. Secundo, quod iudicium sensus uerum est de sensibilibus propriis: sed decipitur circa sensibilia communia magis autem circa sensibilia per accidens. Tertio, quod supra sensum est uirtus intellectiua quae iudicat de ueritate, non per aliqua intelligibilia extra existentia: sed per lumen intellectus agentis quod facit intelligibilia. Non multum autem refert dicere, quod ipsa intelligibilia participantur a Deo, uel quod lumen faciens intelligibilia participetur.

AD NONVM dicendum, quod regulae illae quas impij conspiciunt sunt prima principia in agendis, quae conspiciuntur per lumen intellectus agentis a Deo participati, sicut etiam prima principia scientiarum speculatiuarum.

AD X. dicendum, quod illud quo iudicatur de duobus quod sit melius, oportet esse utroque melius, si eo iudicetur ut regula & mensura. Sic enim album est regula & mensura omnium aliorum colorum & Deus omnium entium, quia unumquodque tanto melius est, quanto magis optimo appropinquat. Illud autem quo iudicamus aliquid esse melius altero ut uirtute cognoscitiua, non oportet esse utroque melius. Sic autem per intellectum agentem, iudicamus angelum esse anima meliorem.

AD XI patet solutio ex dictis. Sic enim intellectus agens comparatur ad possibile, ut ars mouens ad materiam, in quantum facit intelligibilia in actu ad quae est

In lib. 32. de natura pau- lo ante mediam. & in dialog. 6. de reprob. inter mediis & fi.

Locis parit ante citatis.

Est Aug. super hunc locum Basilium. 11. tom. 8.

De anima co. 161. to. 3.

In corp. & art. preced.

In corp. art.

est intellectus possibilis in potentia. Dicitur est autem quomodo hæc duo in una substantia animæ fundari possint.

Ad xi dicendum, quod sic est vna ratio numerorum in omnibus mentibus, sicut & vna ratio lapidis: quæ quidem est vna ex parte rei intellectæ, nõ autem ex parte actus intelligendi, quod non est de ratione rei intellectæ. Non enim est de ratione lapidis, quod intelligatur. vnde talis vnitas rationis numerorum, uel lapidum uel cuiuscumque rei nihil facit ad vnitatem intellectus possibilis uel agentis, ut supra magis expositum est.

Ad xii dicendum, quod ueritas illa in qua tenetur summum bonum, est communis omnibus mentibus, uel ratione vnitatis rei, uel ratione vnitatis primæ lucis in omnes mentes influentis.

Ad xiii dicendum, quod uniuersale quod facit intellectus agens, est unum in omnibus, a quibus ipsum abstrahitur. vnde intellectus agens nõ diuersificatur secundum eorum diuersitatem. Diuersificatur autem secundum diuersitatem intellectuum, quia & uniuersale non ex ea parte habet unitatem qua est a me, & a te intellectum. intelligi enim a me & a te accidit uniuersali. vnde diuersitas intellectuum non impedit vnitatem uniuersalis.

Ad xv dicendum, quod inconuenienter dicitur intellectus agens nudus uel uestitus, plenus speciebus uel uacuus. Impleri enim speciebus est intellectus possibilis: sed facere eas est intellectus agens. Non est autem dicendum, quod intellectus agens seorsum intelligat ab intellectu possibili: sed homo intelligit per utrumque. Qui quidem habet cognitionem in particulari per sensitiuas potentias eorum, quæ per intellectum agentem abstrahuntur.

Ad xvi dicendum, quod non est ex Dei insufficientia quod rebus creatis uirtutes actiua attribuit: sed ex eius perfectissima plenitudine quæ sufficit ad omnibus communicandum.

Ad xvii dicendum, quod species quæ est in imaginatione, est eiusdem generis cum specie, quæ est in sensu, quia utraque est indiuidualis & materialis: sed species quæ est in intellectu, est alterius generis, quia est uniuersalis. & ideo species imaginaria non potest imprimere speciem intelligibilem, sicut species sensibilis imprimit speciem imaginariam: propter quod necessaria est uirtus intellectiua actiua, non autem uirtus sensitiua actiua.

ARTICVLVS XI.

Vtrum potentia animæ sit idem quod animæ essentia.

VLTIMO queritur, utrum potentia animæ sint idem quod animæ essentia, & uideatur quod sic. Dicit enim Aug. 9. de Trinit. admonemur hæc scilicet mentem, notitiam, & amorem in anima existere substantialiter, siue essentialiter, non tamquam in subiecto, ut calor: aut figura in corpore, aut vlla alia quantitas, aut qualitas.

ll. 9. c. 4. aliquod aliquid a prim. tom. 3.

Cap. 13. circa finem to. 3.

¶ 2 Præter. In lib. de Spiritu & anima dicitur, quod Deus est anima sua. Anima uero est quedam sua scilicet potentia, & quedam sua non est, scilicet uirtutes.

¶ 3 Præter. Differentiæ substantiales non sumuntur ab aliquibus accidentibus: sed sensibile & rationale sunt differentiæ substantiales, quæ sumuntur a sensu & ratione. ergo sensus & ratio non sunt accidentia, & pari ratione neque alia anima potentia: & ita uidentur esse de essentia animæ. Sed dicendum, quod potentia animæ, neque sunt accidentia, neque sunt de essentia animæ: quia sunt proprietates

naturales siue substantiales, & ita sunt medium ter subiectum & accidens.

¶ 4 Sed contra, inter affirmationem & negationem non est aliquid medium: sed substantia & accidentia distinguuntur secundum affirmationem & negationem. Accidens enim est, quod est in substantia uero est, quæ non est in subiecto: inter essentiam rei & accidens, nihil est medium.

¶ 5 Præter. Si potentia animæ dicuntur proprie naturales, uel substantiales, aut hoc est, quia sunt res essentia: aut quia causantur a principijs essentia. Si primo modo, tunc pertinent ad essentiam animæ, quia partes essentia sunt de essentia rei. Si secundo modo, sic etiam accidentia possunt dici substantia: quia ex principijs subiecti causantur: oportet, quod potentia animæ, uel pertinent ad essentiam animæ, uel sint accidentia. Sed dicendum, quod licet accidentia causentur ex principijs substantia, non tamen omne, quod causatur a principijs substantia, est accidens.

¶ 6 Sed contra, omne medium oportet, quod distinguatur ab utroque extremorum. Si ergo potentia animæ sint media inter essentiam & accidens, oportet, quod distinguantur tam ab essentia, quam ab accidente: sed nihil potest distinguere ab alio, quod est commune utrique. Cum ergo fuerint principijs substantia, propter quod potentia animæ esse essentialia, conueniat et accidentibus, potentia animæ non distinguantur ab accidente: ita uideatur, quod non sit medium inter substantiam & accidens. Sed dicendum, quod distinguuntur ab utroque, per hoc quod anima potest intelligi sine substantia, non autem potest intelligi sine substantia.

¶ 7 Sed contra, unumquodque intelligitur secundum essentiam: quia proprium obiectum intellectus est quod quid est, ut dicitur 3. de anima. quod ergo est sine quo res intelligi non potest, est essentia rei. Si ergo anima sine potentia non potest intelligi, sequitur quod sint de essentia animæ, non sit medium inter essentiam & accidens.

¶ 8 Præter. August. dicit 10. de Trinit. quod ueritas & uoluntas sunt vna uita, uel substantia, & ita uideatur, quod potentia animæ ipsa eius essentia.

¶ 9 Præter. Sicut se habet tota anima ad totum corpus, ita se habet pars animæ ad partem corporis: tota anima est forma substantialis corporis, pars animæ, ut uirtus est forma substantialis corporis. s. oculi: sed anima, secundum suam essentiam est forma substantialis totius corporis, & debet partium eius. ergo potentia uirtus est de essentia animæ, & eadem ratione omnes alie potentie animæ.

¶ 10 Præter. Anima est dignior, quam forma materialis: sed forma accidentalis actiua est forma materialis: ergo multo magis anima est sine potentia.

¶ 11 Præter. Ansel. dicit in Monologio, quod uirtus animæ maius dari, quam remissio: & uelle: sed inter omnia, que continentur in anima, præcipuum est sua essentia, que a Deo est: ergo potentia animæ sunt idem quod eius essentia.

¶ 12 Præter. Si potentia animæ sunt alia, a substantia, oportet quod fluant ab essentia animæ: incipio: sed hoc est impossibile, quia sequitur principiatum esse immaterialius suo principio: intellectus. n. qui est potentia quedam, non est de essentia corporis. Anima autem secundum suam essentiam est actus corporis. ergo & primum est in corpore.